

KATSAUSARTIKKELI:
FOLKLORISTIIKAN IKÄPARADIGMOISTA –
KOKEILU TIETEENALAN IHMISKUVAN TOISIN KATSOMISEKSI

Sinikka Vakimo

Suomalaisen folkloristisen tutkimuksen menneisyydestä osana nationalistista ja kansallismoranttista liikettä on keskusteltu kohtuullisen vilkkaasti alamme julkaisuissa. Sen sijaan folkloristiikan oppihistoriallisia tarkasteluita on ilmestynyt varsin niukasti Jouko Hautalan *Suomalainen kansanrunoudentutkimus* -teoksen (1954) jälkeen, vaikka useimmat tutkijat toki viittaavat kirjoituksissaan alan oppihistoriaan. Tässä kirjoituksessa hahmotellaan yhtä näkökulmaa katsoa folkloristiikan menneisyyttä ja sen nykyisyyttäkin uudesta, ikäkausitarkastelusta avautuvasta suunnasta. Kiinnostukseni paikantuu laajemmin tieteenalan ihmiskäsityksen tarkasteluun osana tieteen tutkimuksen ja niin sanotun tieteenkritiikin traditiota. Tällaisen tarkastelun merkitystä on aika ajoin korostettu ihmistieteissä. Esimerkiksi Antti Eskola (1984) piti tieteenalan ihmiskuvan eksplikointia tärkeänä tieteenalan itseymmärryksen lisäämisessä ja tarkasteli ihmiskuvaa tutkimusetiikan valossa. Tieteenkritiikin ja tieteenalan ihmiskuvan problematisoimisen tärkeyttä on painotettu erityisesti naistutkimuksen suunnasta, jossa on muun muassa kyseenalaistettu kulttuuritieteissä yleinen oletus kulttuurin jakamisesta ja kulttuurin toimijan – yhteisön tai perinteen kannattajan – sukupuolettomuudesta. (Nenola 1994; Apo & al.1998; Heikkinen 2003.)

Kun jonkin tieteenalan oppihistoriaa aletaan tutkimuksellisesti lähestyä, on tavaksi tullut hahmottaa menneisyyttä jonkinlaisiksi vaiheiksi, ajattelusuunniksi tai Thomas Kuhnin (1962/1996) esiin nostamiksi *paradigmoiksi*.⁽¹⁾ Käytän kirjoituksessani väljästi paradigman käsitettä, millä en ota kantaa Kuhnin näkemyksiin tieteen edistymisestä ja paradigman osuudesta tässä prosessissa. Tätä käsitystähän on paljon kritisoitu, ja Kuhn on itsekin myöhemmin todennut esittämänsä näkemyksen ongelmallisuuden. (Manninen 1998.) Paradigma kuvaa tässä lähinnä tieteenalalla historiallisesti muuttuvia, keskeisiä, merkittäviä ajattelumalleja. Kyse on kunakin ai-

kana hyväksytystä, usein kyseenalaistamattomasta ja itsestään selvästä ajattelusta tai tutkimusotteesta, joka ohjaa tutkimuksen kulkua ja sen kysymyksenasettelua tietynlaiseksi. Tarkasteluni voisi hyvin edetä ilman paradigman käsitettäkin, mutta käytän sitä, koska siihen nähdäkseni yleensä sisällytetään jonkinasteinen vallassa olevan tai olevien ajattelumalli(e)n painotus. Korostan käsitteen käytöllä sitä, että tieteellisen ajattelun mallit ja niitä konstruoivat akateemiset käytännöt ovat kunakin aikana eriasteisesti arvotettuja: toiset sijoittuvat tiedeinstituution valtakeskiöön, toiset joutuvat jäämään sen marginaaliin. Tieteellistä keskustelua ei tietenkään minään aikakautena käydä yhteiskunnallisessa, sosiaalisessa tai kulttuurisessa tyhjiössä. Neuvottelua ja joskus kamppailuakin siitä, kuka saa määrittää esimerkiksi ”kiinnostavan” tai ”tärkeän” tutkimuksen, käydään usein myös tieteen ulkopuolisten kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ajatteluvirtausten ja eri toimijapositionien suunnasta. Kun siirretään tarkastelu tieteenalan ihmiskäsitykseen, kyse on folkloristiikassa siitä, kenen tuottama kulttuuri määritetään eri aikoina ja eri yhteiskunnallisissa tilanteissa arvokkaaksi perinteeksi. Kyseessä on siis valinta- ja neuvotteluprosessi, jossa määritetään se, kenen perinne on ”autenttista”, tallentamisen, tutkimisen ja vaalimisen arvoista ja kenen tuottama kulttuuri tai perinneainees nähdään esimerkiksi sopivaksi välineeksi rakentaa kansallista, etnistä tai muuta ryhmän identiteettiä. (Ks. Anttonen 2005; Bendix 1997.)

Länsimaiselle ajattelumaailmalle näyttää kulttuurihistorian valossa olleen ominaista ottaa kulttuurisin keinoin haltuun ihmisen elämäntulkua – liikettä ajassa (Beauvoir 1986) – jaksottamalla sitä vaiheisiin. Tätä vaiheistamista on eri aikoina tehty hieman eri tavoin, esimerkiksi antiikista lähtien elämäntulkua on jaksotettu kolmesta kahteentoista elämäntavoiheeseen. Elämäntavoiheiden jaksotusten taustalla näyttää kuitenkin toimivan kulttuurinen malli, eräänlainen peruskeema, jonka pohjalta ihmiselämä hahmotetaan kolmeen peruskategoriaan: lapsuuteen, aikuisuuteen ja vanhuuteen. (2) Näistä on varioitu mahdollisesti useampia jaksoja, mutta kuitenkin siten, että miehen elämäntulkun vaiheiden määrittely on toiminut normina. Näin on menetelty siitäkin huolimatta, että naisen elämäntulkun on hahmotelmassa nähty etenevän samankaltaisten ja yhtä monen vaiheen kautta kuin miesten. Naisen siirtymää elämäntulkun vaiheesta toiseen on kuitenkin kulttuurisesti merkitty osittain eri kriteerein kuin miehen. Varsin yleinen näyttää olleen esimerkiksi käsitys naisen vanhuuden alkamisesta aiemmin kuin miehen. Elämäntulkun jaksottamista ei voikaan pitää pelkästään kulttuurisena tekniikkana hallita ja ymmärtää ihmiselämää paremmin, vaan sen käyttöön liittyy poliittisia, taloudellisia ja valtaan sitoutuvia tarkoituksia. (Sears 1986; Burrow 1986; Falkner & de Luce 1992; Tuomi 2000.)

Elämäntulkun jaksottamiseen liittyy siis sen arvottaminen ja normittaminen. Aikuisuuden elämäntavoihetta onkin eittämättä aina pidetty länsimaissa tietynlaisena kulttuurisena tavoiteikäenä ja normina – sanalla sanoen ”täytenä” ikänä, täysi-ikäisyytenä – kun taas lapsuus ja vanhuus määrittävät tästä suunnasta katsoen *toisiksi*: lapsuus *ei vielä* ole täyttä normaaliutta ja vanhuus *ei enää* sitä ole. On selvää, että tästä elämäntavoiheiden hierarkisoinnista on monenlaisia seurauksia kaikilla arkielämän tasoilla. (Lallukka 2000; ks. Vakimo 2001, 64–75, 88–90.)

Miten nämä kulttuurissamme yleiset elämäntavoiheiden arvottamiset vaikuttavat tieteenalan ihmiskäsitykseen ja sen eriaikaisiin paradigmaattisiin, usein implisiittisiin

ennakko-oletuksiin? Pohdin folkloristiikan (perinteentutkimuksen) ihmiskäsitystä tieteenalan historiassa ikäryhmien (ja paikoin myös sukupuolen) näkökulmasta. Tarkoitukseni on hahmotella alustavaa, mutta toivottavasti hedelmällistä tapaa lähestyä suomalaista folkloristista tutkimustraditiota, joka tässä määrittyy aiempiin oppihistorialisiin tarkasteluihin nojautuvana kirjoittajan konstruktiona. Vaikka yhden tieteenalan kehyksessä pysyttäytyminen voidaan nykyajan hämärtyvien tieteenalarajojen ja sekoituvien paradigmojen maailmassa helposti kyseenalaistaa (ks. Geertz 1983; Mikkeli & Pakkasvirta 2007), pysyttelen kuitenkin folkloristiikan kentillä estääkseni tarkastelun hajoamisen tieteenalojen määrittelyiden ja niiden välisten näkökulmien pohdintoihin (ks. Honko 1981, 9). Esitän luonnoksenomaisesti folkloristiikassa paradigmaattisesti määrittyviä suhteita ikään ja ikäkausiin. Pyrkimyksenäni on samalla purkaa ikänäkökulman suunnasta vakiintuneita käsityksiä perinteen kollektiivisubjektista, kaikkien jakamasta kulttuurista. Koska itse olen kulttuurigerontologi ja siten perehtynyt vanhuudentutkimukseen, tarkastelussani painottuu vanhuuden näkökulma.

LÄHTÖKOHTANA KOLME OPPIHISTORIAN VAIHETTA

Folkloristiikan menneisyyttä alettiin Hautalan jälkeen pohtia 1970-luvun alussa, jolloin erityisesti Outi Lehtipuro laati myös toisen maailmansodan jälkeisen tutkimuksen huomioon ottavia katsauksia. Lauri Honko osallistui tähän keskusteluun kirjoituksillaan, jotka myötäilivät Lehtipuron kirjoituksia, vaikkei näihin teksteissä viitatakaan. (Honko 1979; ks. myös Honko 1977; 1980.) Tiivistän tässä nämä hahmotelmat kahteen, kirjoitukseni kannalta keskeiseen pääkohtaan.

1. Kansanrunoudentutkimus syntyi ja kehittyi tekstitutkimuksen traditiiossa, josta myöhemmin siirryttiin uudenlaisiin lähestymistapoihin, kuten rituaalirunouden tarkasteluihin sekä runon tuottamisen ja laulamisen kysymyksiin. Tutkimus laajeni tutkimuskohteiltaan ja lähestymistavoiltaan 1900-luvulla muiden muassa genreanalyttiseen, motiivihistorialliseen ja funktioanalyttiseen näkökulmaan.
2. Tutkimuskentän mullisti paradigmanvaihdon omaisesti sosiaalitieteiden ja kulttuuriantropologian invaasio suomalaiseen tutkimukseen 1960-luvulla. Tällöin omaksuttiin holistinen kulttuurinäkemys, jonka mukaan folkloristisesti kiinnostavia ilmiöitä, kuten yksilön, yhteisön tai alueen perinnettä, alettiin nyt tarkastella laajemmassa kulttuurikontekstissa ja tekstitutkimukseen nojautuva tutkimusmalli menetti keskeisasemansa. Olennainen muutos olikin arkistoteksteihin keskittyneen tutkimusalan fokuoitetuminen kenttätöypohjaiseen, ”elävän perinteen” ja kaupunkiyhteisöjen tutkimukseen. (Lehtipuro 1970; 1974; 1983; ks. myös Lehtipuro 1977; 1980.)

Folkloristiikan oppihistoriallinen keskustelu sai jatkoa 1980-luvun alussa järjestetyn kahden kansainvälisen kongressin ja 1980-luvun lopussa pidetyn kansallisen seminaarin sekä näiden yhteydessä julkaistujen artikkeliteosten myötä.(3) Eksplisiittisesti folkloristiikan paradigmoja pohti tuolloin Lauri Honko tunnetussa kirjoituksessaan ”Folkloristiska paradig: en introduktion” (1981), jossa hän seurasi pitkälti edellä mainittuja Lehtipuron hahmotelmia. Honko eritteli lähtökohdiltaan ja kysymyksenasetteluiltaan toisistaan erottuviksi folkloristiikan paradigmoiksi kuusi tutkimussuuntaa: maantieteellis-historiallisen metodin, vertailevan tutkimuksen, genre-teoreettisen tarkastelun, strukturalismin, performanssianalyysin ja perinne-ekologian. Honko korosti Kuhniin viitaten, etteivät paradigmat folkloristiikassa korvaa toinen toistaan vaan paremminkin täydentävät toisiaan. Tutkija voi näin hyvin toimia eri paradigmojen rakentamien ajattelumaailmoiden sisällä ja niiden välilläkin. (Honko 1981, 7–8; ks. Honko 1983.)

Lehtipuron ja Hongon näkemykset folkloristiikan menneisyydestä on ilmeisesti hyväksytty varsin yleisesti folkloristiikan itsekäsitykseksi, siksi vähän niitä on kirjallisesti julkisuudessa kritikoitu. Oman tarkasteluni kannalta ei ole tärkeää se, montako erilaista mahdollista vaihetta tai ajattelumallia alan paradigmoiksi tai tutkimussuunniksi määritetään ja missä kulkevat niiden mahdolliset rajat. Tarkasteluni perustuu tutkimussuuntien ryhmittelyyn suhteessa niiden perustana olevaan ihmiskäsitykseen. Käsittelyni rungoksi jaan folkloristisen tutkimuksen kolmeen toisiinsa limittyneeseen vaiheeseen, joista kaksi ensimmäistä on lähinnä Lehtipuron ja Hongon edellä referoituin hahmotelmiin perustuvia ja kolmas on oma lisäykseni. Vaiheet ovat:

1. kansanrunouden keruun ja tutkimuksen vaihe, joka nojautui tekstintutkimuksen traditioon ja jota kiinnostivat perinnetekstit ihmistä enemmän,
2. antropologisen folkloristiikan vaihe, jossa omaksuttiin holistinen, ”elävää perinnettä” korostava perinnenäkemyks ja jossa yksilö ja yhteisö tulivat osaksi tutkimuskohdetta, sekä
3. tutkimussuuntien eriytymisen vaihe, jossa sosiaalisella konstruktiolla ja kielellisten merkitysten tulkinnalla on ollut keskeinen sija ja jossa perinnettä taitava tai soveltava ihminen määrittäyty oman maailmansa tulkitsijaksi.(4)

Vaikka kutsun näitä tutkimussuuntia paremman puutteessa ”vaiheiksi” ja esitän ne kronologisessa järjestyksessä vanhimmasta uusimpaan, en katso uusien vaiheiden kokonaan sivuuttaneen vanhaa ja merkinneen siis kuhnlaisessa mielessä paradigman vaihtoa. Erittelemäni kolme vaihetta esiintyvät paremminkin painotuseroina, ja ne limittyvät toisiinsa ja kehittyvät edelleen omiin suuntiinsa etsien jossain muodossa uusia metodologisia ratkaisuja. (Ks. Kinnunen 1991.)

VANHUSTEN TUOTTAMAT TEKSTIT KESKIÖSSÄ – KANSANRUNOUDEN KERUUN JA TUTKIMUKSEN VAIHE

Kansanrunouden keruun alkaminen ja myöhemmin sen tutkimuksen käynnistyminen olivat sidoksissa moniin aikakaudelle ominaisiin aatevirtauksiin. Syntyvälle kansakunnalle tarvittiin oikeutus, jota haettiin kansanrunoudesta ja sen rakentamasta kuvasta ”kansan menneisyydestä” ja mytologiasta. Runoja tarkasteltiin pikemmin arvokkaina jäänteinä kuin elävänä kulttuurisena ilmaisutapana. Tätä arvokasta runoutta tuotti kollektiivinen kansa, jonka sielusta runojen nähtiin kuin itsestään kumpuavan. (Honko 1979, 142–143.) Varsinaisen runotutkimuksen herättyä kiinnostus teksteihin jalostui kysymyksiksi kansanrunouden kehittymisestä, iästä ja kulkeutumisesta, kulttuurien välisistä yhteyksistä ja näiden vertailuista sekä kansanrunouden eri lajeista. Tutkimuskohteena oli kansanrunous, jossa kansa-käsite viittasi anonyymiin ja kollektiiviseen rahvaaseen. Kansanrunouden ideaaliseksi elämysympäristöksi nähtiin pitkälti 1960-luvulle asti suuremmista asutuskeskuksista etäinen, syrjäinen ja elinkeinorakenteeltaan varsin eriytymätön, takapajuinen maaseutu ja kylä.

Agraarikulttuurin tutkimisen kontekstiin sijoittuvassa kansanrunouden keruun ja tutkimuksen vaiheessa ihmiskäsitys nojautui näkemykseen perinteenkannattajista ihmisinä, jotka kykenivät siirtämään arvokasta tietoa tai jäänteitä menneisyydestä nykyaikaan eli muistamaan runoja ja toistamaan niitä ääneen laulamalla. Kauimmaksi menneisyyteen arveltiin muistavan kauimmin eläneiden eli vanhojen ihmisten. Tätä vanhuusorientaatiota vahvisti vielä se seikka, että kansanrunouden laulamisen traditio oli keruun innokkaimmassa vaiheessa jo katoavaa kulttuuria, jota vanhat ihmiset todellakin saattoivat muistaa paremmin omassa lapsuudessaan laulettuna. Nuorten elämänpöyriin runonlaulanta ei enää kuulunut samassa määrin. Lisäksi vanhojen (miesten) idealisoiminen runonlaulajina sai tukea 1800-luvun lopulla virinneestä uusromantikasta sekä eurooppalaisesta kansaneeposten traditiosta, jota suomalainen sivistyneistökin piti esikuvanaan (Fromm 1987, 12–13). Siten suomalaisillakin runonkeruun ja tutkimuksen kentillä kansansielun anonyymiksi tulkiksi tai ideaaliseksi perinteentajaksi sankarillistettiin – jos hänestä oltiin lainkaan kiinnostuneita – iäkäs, yleensä miespuolinen, luku- ja kirjoitustaidoton, köyhä runonlaulaja, joka kykeni laulamaan pitkiä, mieluiten eeppejä sankarirunokokonaisuuksia. (Ks. Haavio 1948.) (5)

Muiden kuin iäkkäiden viljelemää suullista perinnettä ei juuri noteerattu, vaikka toki perinteen kerääjät sitä näkivät ja kuulivat. Kiinnostavaa on, että petroskoilainen perinteentutkija Nina Lavonen kertoo karjalaisten perinteenkerääjien valikoineen tietoisesti 1900-luvulla informanteikseen korkean iän saavuttaneita runontaitajia. Liian nuoret karsittiin jo ennalta pois haastateltavien joukosta: heitä ei kuunneltu eikä heidän taitamaansa perinnettä myöskään tallennettu. (Lavonen 1989, 30–32.) Myös suomalaisten perinteenkerääjien on paikoin todettu noudattaneen vastaavaa implisiittistä ikäparadigmaa, vaikka lukuisat runonlaulajat ovat itse kertoneet oppineensa, luoneensa ja esittäneensä runoja jo hyvin varhaisessa elämänsä vaiheessa (ks. esim. Lavonen 1989; Timonen 1980; Vakimo 2001, 25–26.) Toki kansanrunouden ja perinteen kerääjillä oli tuntuma siihen elävän tradition kenttään ja mahdollisiin

nuorten tai naisten omiin kulttuuriperinteisiin, joita perinteenkerääjien kohdekyllissä ylläpidettiin. He tekivätkin näistä havaintoja, mutta tutkimukseen asti nämä hajainnainnat eivät juurikaan päässeet tutkimuksen tekstikeskeisyydestä ja tietynlaisesta kansanrunopainotuksesta johtuen. Viitteitä tietoisuudesta erilaisten ikäryhmittäisten ja sukupuolittuneiden perinneainesten olemassaolosta saakin etsiä sieltä täältä ajan teksteistä, kuten esimerkiksi Lönnrotin periaatteista järjestää *Kantelettareen* koottuja runoja osittain ikä- ja sukupuoliryhmien mukaisesti (ks. Timonen 2004, 12). Myös monesta muusta lähteestä käy ilmi, että perinteenkerääjät ja tutkijat heidän myötänsä olivat tietoisia myös toisenlaisten perinneainesten olemassaolosta, mutta niitä ei vain aina nähty yhtä tärkeiksi, tallentamisen ja tutkimisen arvoisiksi kuin katoavaa kalevalaista kansanrunoutta (Honko 1979, 141–142) ja erityisesti sen miehisesti värityvää osaa, sankarielepiikkaa.

Kalevalaisen runouden keruun ja tutkimuksen vaiheen vallitseva ikäparadigma ohjasi tutkimusta fokuoitumaan ikääntyvien laulamaan ja myöhemmin teksteiksi muutettuun kansanrunouteen. Runonlaulajaa pidettiin joko anonyymien kansansielun ääneen lausujana ja muinaisen menneisyyden nykyhetken siirtäjänä tai sitten hänet miellettiin runonlaulajajadeaalien mukaisesti primitiivistä kulttuuria edustavaksi poikkeusyksilöksi, mutta silloinkin menneisyyttä toistavaksi ja sitä esittäväksi hahmoksi, ei niinkään omaa perinnettään luovaksi yksilöksi. (Ks. Knuutila 1989, 220–223.) Perinteen myös nähtiin kulkeutuvan ja muuntuvan varsin mekaanisesti tiettyjen säännönmukaisuuksien perusteella. Siten tässä ajattelussa ei yksittäisillä toimijoilla ollut juuri asemaa, vaan tutkimusta kiinnostaneet ”vanhukset”, akat ja ukot, nähtiin pitkään kollektiivisubjektina, rahvaan edustajina, eikä kiinnostavina yksilöinä. Tällaisen ihmiskäsityksen eettistä oikeutusta voitaisiin nykyajan perspektiivistä katsoen toki kyseenalaistaa, mutta aikanaan tällaisia kysymyksiä ei ollut tapana vielä esittää (ks. Vakimo 2007).

Tähän kansanrunouden tutkimuksessa pitkään vallinneeseen ihmiskäsitykseen tehtiin aika ajoin vaatimattomia säröjä ja esitettiin vihjeitä toisenlasiinkin mahdollisuuksiin nähdä perinteen ja perinnekulttuuria elävien ihmisten välinen suhde. Tällaiset kriittiset äänet liittyivät toisaalta itse tärkeimmän tutkimussuunnan, maantieteellis-historiallisen menetelmän problematisointiin tai sitten sen laajentamisyrittäisiin. Tärkeitä alan ihmiskäsityksen muuttumisen kannalta olivat esimerkiksi C.W. von Sydowin (1957/1932) ajatukset perinteen kannattajan roolista osana perinteen elämää ja sen leviämistä sekä Jouko Hautalan (1945, 15–19) pohdinnat yksilön roolista runon laulajana ja sen koostajana.⁽⁶⁾ Erityisesti Hautalan hahmotelma oli uutta luova, koska se kytki esitetyn perinneaineksen aivan uudella tavalla perinteentaitajan maailmaan. Hautala ymmärsi, että perinteellä on aina jokin merkityssidos esittäjäänsä maailmaan, jossa sitä muistetaan ja muokataan edelleen. (Lehtipuro 1974, 15–18.) Näin ollen vanhan runonlaulajan esittämä runo ei olisikaan pelkästään muinaisuudesta siirretty viesti, vaan sillä voisi olla merkityksensä myös laulajan elämässä. Hautalan moderni ajatus mahdollisti eron tekemisen eri perinteen kannattajaryhmien, kuten esimerkiksi eri-ikäisten välille, mutta vaati kuitenkin vielä aikaa ennen kuin tätä näkökulmaa alettiin tutkimuksessa laajemmin soveltaa. Tietä ikäkausikulttuurien ja sukupuolittuneiden perinneilmiöiden havaitsemiseen pohjusti toisaalla myös toinen tutkija, Elsa Enäjärvi-

Haavio, uusia näkökulmia esiin nostavalla laululeikkiä käsittelevällä tutkimuksellaan (1932) ja naiskulttuurin osalta erityisesti tutkimuksellaan Ritvalan helkajuhlasta (1953) (ks. Timonen 2004, 17–20). Nämä tutkimukset sijoittuivat parhaimmillaankin kuitenkin alan ”marginaalin keskukseen” (Turunen 1996, 85) eivätkä kyenneet horjuttamaan tutkimuksen vallitsevaa ikäparadigmaa.

IKÄPARADIGMAN JAKAANTUMINEN – ANTROPOLOGISEN FOLKLORISTIIKAN VAIHE

Antropologisen folkloristiikan vaiheessa 1960-luvulta alkaen tutkijoiden katseet kääntyivät yhä voimakkaammin menneisyydestä kertovan, monilta osin jo hävinneenkin arkistoidun perinnetekstin parista kohti aineiston keruuhetken todellisuutta, modernisoituvaa nyky-yhteiskuntaa ja siinä elävää suullista perinnettä – ”kenttää”. Homogeenisuutta ja yhtenäisyyttä korostanut kansa-käsite folkloren määrittäjänä hajaantui viittaamaan erilaisiin ”nykyperinnettä” viljeleviin sosiaalisiin yhteisöihin. Itse folkloreakin määritettiin uudelleen painottaen sanataiteen sijasta sen kommunikatiivista ja sosiaalista luonnetta perinnelajianalyysin tukiessa tätä. Ihmiskäsityksen muutoksen kannalta oli olennaista se, että sekä yksilöistä että yhteisöistä tuli tutkimuskohteita ja perinteen tuottajia ”kansan”(runon) sijasta tai sen rinnalle. Keskustelu perinteen perusluonteesta jatkui idiosynkraattisen ja kollektiivisen perinneaineuksen erittelynä. (Ks. Lehtipuro 1980.) Tutkimuksen fokuksen siirtyminen modernisoituvaan kaupunkikulttuuriin merkitsi samalla kaupunkikulttuureille ominaisten osa- ja alakulttuurien ja toisaalta sitä leimaavien massa- ja populaarikulttuurin esiinmarssia tutkimuksessa. Ja jos antropologiasta omaksuttiin kenttätyön ihanteita ja oppeja siitä, kuinka kerätä elävää perinnettä omassa kontekstissaan, saatiin erityisesti sosiologiasta ja sosiaalipsykologiasta välineitä tulkita osa- ja alakulttuurisia ilmiöitä ja näiden välistä ja sisäistä dynamiikkaa. (Lehtipuro 1970; 1971; 1974; ks. Pöysä 1989.)

Tässä vaiheessa folkloristiseen tutkimukseen ilmestyivät ensimmäiset ikävaihekulttuurien tutkimukset. Matti Sarmelan (1969) folkloristiikan, etnologian ja sosiaaliantropologian näkökulmia yhdistelevä väitöskirja nuorison seurustelutavoista ja niiden historiasta pyrki tämän osakulttuurin holistiseen tarkasteluun. Siinä hän tarkasteli uraauurtavasti nuorten paikoin rituaalinomaisiakin seurustelutapoja nuorisokulttuurin kokonaisuudessa, osana tärkeää kulttuurikokonaisuutta. Lastenperinteen tutkimuksessa taas aloitteentekijänä toimi Leea Virtanen nostaen sen esiin uutena tutkimusalana maassamme. Virtanen ideoi lastenperinteen kilpakeruun Kansanrουνousarkistoon vuonna 1969 ja julkaisi tästä aineksesta kaksi merkittävää, kohtuullisen paljon yleistä huomiota saanutta tutkimusta *Antti pantti pakana* (1970) ja *Tytöt, pojat ja tykkääminen* (1972). (7) Näiden lisäksi hän toimitti ensimmäisen koululaishuumorin kokoelman, *Ujo piimä* (1976), joka sai valtavan suosion ja josta otettiin lukuisia uusintapainoksia. *Ujo piimä* sai monia seuraajia (ks. esim. Lipponen 1987). Myös yritys systemoida lastenhuumoria näki päivänvalon Marjut Kivelän toimittamana *Koululaishuumorin tyyppiluettelo* -kirjana (1982). Virtasen aineistoja esittelevissä ja tulkit-

sevissä kokoelmissa lasten perinteen nähtiin kertovan tälle ikäryhmälle ominaisesta maailmasta, jota säätelivät toisaalta aikuisten asettamat, institutionaaliset reunaehdot, mutta toisaalta lastenperinteen nähtiin muotoutuvan omaehtoisesti lasten keskinäisessä, aikuisilta piilossa olevassa kanssakäymisessä. Virtanen siis antoi lapsille äänen oman folklorensä tekijöinä, mitä voi pitää monitieteisestäkkin perspektiivistä uutta *lapsilähtöistä* tutkimusotetta rakentavana näkemyksenä, vaikkakin ”katoavan kansanperinteen” diskurssissa esitettyinä (Makkonen 2005, 28–29; ks. Alanen 2001). Myös Seppo Knuutilan kansanrunoustieteen lisensiaatintyön (1977) voi katsoa sijoittuvan lastenperinteen tutkimuksen kenttään, joskin sen tutkimusote erosi Virtasen lähestymistavasta Knuutilan suunnatessa tutkimuksensa yhden lapsen leikkiyhteisön ja -maailman rakentumisen etnografiseen tarkasteluun.

Kaiken kaikkiaan lapsuustutkimuksen syntyminen ohjasi tutkijoiden katsetta myös muihin ikäryhmiin ja edesauttoi siten esimerkiksi nuoriso- ja vanhuustutkimuksen kehittymistä folkloristiikassa. Ikäryhmien innovaatiota folkloristiseen tutkimukseen kuvaa hyvin se, että Jyrki Pöysän toimittama nykyperinteen tutkimusta esittelevä artikkelikokoelma *Betoni kukkii* (1989) järjestyy elämänkaarajattelun mukaisesti eritellen eri ikäryhmille ominaisia perinneeilmiöitä lapsuudesta vanhuuteen (ks. Pöysä 1989, 10). Ikäkausiproblematiikkaa vahvisti lisäksi myös monitieteellisten seurojen perustaminen ja niiden julkaisutoiminnan aloittaminen. Muun muassa ”Nuorisotutkimusseura” rekisteröitiin vuonna 1988 ja ”Kasvun ja vanhenemisen tutkijat ry.” vuonna 1980, molemmat nimenomaan monitieteisiksi tutkijafoorumeiksi. Folkloristiikka alkoiin tässä vaiheessa ottaa aktiivisesti osaa keskusteluihin yli tieteenalarajojen ja kuten aiemmin todettua yhä enemmän sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden suuntaan. Näiden keskustelujen myötä omaksuttiin myös uusia löyhästi ikään ja aikaan viittaavia, nyt jo tutkimuksessa itsestään selvinä pidettyjä käsitteitä, kuten esimerkiksi elämänvaihe, sukupolvi, elämäntapa ja elämäkerta. Ne kytkeytyvät eri tavoin aikaan toimien siten myös ikävaihespesifin tutkimuksen apuvälineinä ja ylimalkaan huomion kiinnittäjinä ajan kulkuun, kasvamiseen ja ikääntymiseen.

Antropologisen tutkimuksen vaiheessa folkloristiikan ihmiskäsitys muotoutui muuttuvan folklorekäsityksen mukaisesti ja vaiheen ikäparadigma hajaantui käsittelemään lapsia ja vanhuksia nyt eri tavoin. Lasten ja nuorten kulttuurista alkoi tulla tärkeitä tutkimuksen kiinnostuksen kohteita, ja heille annettiin nyt ensimmäistä kertaa toimijapositiona aktiivisina, perinnettä ylläpitävinä, käyttävinä ja tulkitsevinä yksilöinä ja ryhminä. Vanhoja ihmisiä sen sijaan pidettiin pääosin edellisenkin ikäparadigman mukaisesti menneisyyden (eletyn elämän) muistajina ja lapsuudessaan oppimansa toistajina ja todistajina, mitä näkökulmaa nouseva muistitiedon tutkimussuuntaus paikoin vahvisti. Tällöin tutkimuksessa tarkasteltiin yleensä jollakin tavoin menneisyyttä ja vanhuksat toimivat pääosin informantteina, kertojina. Mutta jos tutkimus nojautui antropologiseen tai yksilötutkimuksen kehukseen, joissa tutkimus kohdistuu pääsääntöisesti nykyaikaan, annettiin tutkimuskohteelle ikään kuin automaattisesti toimijuus, myös ikääntyneille ihmisille. (Ks. esim. Pentikäinen 1970; Vakimo 1989.) (8) Lasten perinteen ja kulttuurin ja sen myötä myös nuorisokulttuurin nostaminen sen sijaan uutta kulttuuria luovaksi ja omaehtoiseksi elämänvaiheeksi on tämän vaiheen

ikäparadigmalle luonteenomaista. Tutkimus on siten toistanut ja uusintanut yleistä kulttuurista käsitystä: nuorissa on tulevaisuus.

ERI-ikäiset maailmansa tulkitsijoina – Tutkimussuuntien eriytymisen vaihe

Tutkimussuuntien eriytymisen vaiheeksi nimittämäni folkloristisen tutkimuksen jaksoa ei voi selvästi erottaa edellisestä, koska niin monet tutkimuksen säikeet saivat alkunsa ja varhaiset kokeilunsa jo aiemmassa ja joskus sitäkin varhaisemmassa vaiheessa. Katson tämän kolmannen vaiheen kuitenkin vahvistuneen 1990-luvulla ja pidän siinä keskeisinä kriteereinä tutkimussuuntien edelleen eriytymistä ja tutkimuksen paikantamista jälkimodernin, ”hajoavan kertomuksen” yhteiskunnalliseen kontekstiin edellisten vaiheiden agraarikulttuurin ja modernisoituvan yhteiskunnan sijaan. Vaihetta luonnehtii keskeisesti niin sanottu kielellinen käänne ja sosiaalisen konstruktion, kulttuurintutkimuksen sekä naistutkimuksen esiinmarssi folkloristisen tutkimuksen kentille. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteiksi muodostuivat kieli ja maailman hahmottaminen sen avulla, kielellisten merkitysten tuottaminen ja niiden kulttuurinen tulkinta. Folklorististakin tutkimusta luonnehtivat moniaalle suuntaavat käsitteet, kuten esimerkiksi kulttuuri, kerronnallisuus, representaatio, diskurssi, konteksti, elämäkerrallisuus ja muistitieto. Osa- ja alakulttuuritutkimuksen käsitteistö on jäänyt taka-alalle ja ryhmäkulttuureita eritellään pitkälti niitä yhdistävien keskeisten teemojen, tapojen ja perinteen perustalta. Myös eronteko on tullut tärkeäksi: etniset, seksuaaliset, alueelliset, ikäryhmäkohtaiset ja muut identiteettitekijät erottavat ja yhdistelevät tutkittavia ryhmiä.

Mitä tutkimuskentän avautuminen ja hajoaminenkin on merkinnyt ikäkausikulttuurien tutkimukselle? Ainakin se on folkloristiikassa laajentunut ja saa aiempaa merkittävämmän teoreettisia ja käsitteellisiä virikkeitä lähitieteenaloilta. Esimerkiksi elämäkerralliset aineistot ovat yhä useammin tutkijain tarkastelun kohteena; niiden myötä elämänkulkua ja aikaa käsitteellistävät näkökulmat ovat nousseet merkittävään rooliin ja tuoneet vanavedessään myös ikävaihetutkimusnäkökulmien mahdollisuuden. Lastenperinteen ilmiöiden selvittämisen rinnalla ja sijastakin on etsiydytty uudenlaisten lasten ja nuorten elämää muokkaavien kulttuuristen ilmiöiden pariin. Esimerkiksi sukupuolisensitiivinen tutkimus niin sanotun tyttö tutkimuksen muodossa on saanut laajalti jalansijaa, ja tätä tutkimusta tehdään vahvasti feministisen teorian viitoittamana (ks. esim. Saarikoski 2001; Saarikoski (toim.) 2005). Myös nuorisokulttuurien tutkimus on voimistunut ennen kaikkea Helena Saarikosken tutkimusten (1990; 1994) myötä. (9) Itse olen harjoittanut vanhuudentutkimusta (Vakimo 1984; 2001), jota ei voine pitää kovinkaan vetovoimaisena folkloristiikan osa-alueena, vaikka moni folkloristi on ollut tutkimuksissaan tavalla tai toisella tekemisissä ikääntyneiden kanssa. Aikuisuuden tai keski-ikäisyyden kulttuuria problematisoivia tutkimuksia ei ainakaan toistaiseksi ole ollut näköpiirissä, vaikka esimerkiksi suurten ikäluokkien ikääntyminen antaisi tähän oivia virikkeitä (ks. Karisto 2005).

Tutkimussuuntien eriytymisen vaiheessa ala on nojautunut moninaiseen ihmiskäsitykseen, joskin sen ytimenä voi pitää autonomista individuaalia, yksilöä, joka tulkitsee ja tuottaa kulttuurisia merkityksiä yhteisössään ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessaan. Alalla vallitseva ikäparadigma, sikäli kuin sitä pystyy näin laajalta kentältä hahmottamaan, tuntuu kytkeytyvän tutkimuksen aikaperspektiiviin edelleen siten, että kun tutkitaan lapsia ja nuoria ja heidän tuottamaansa kulttuuria, on tutkimuksen aikaperspektiivinä yleensä nykyisyys tai tulevaisuus. Tällöin tutkimuksen toimijat nähdään aktiivisina ja kulttuuria luovina ja tulkitsevina. Vanhat ihmiset sen sijaan kiinnostavat folkloristia pääosin edelleen menneisyyden ja vanhojen perinnetapojen ja -tietojen muistajina tai elämäkerran kertojina. Ylipäättään vanhat ihmiset nähdään usein edelleen ikään kuin huomaamatta vanhan, lapsuudessa oppimansa perinteen toistajina, ei niinkään aktiivisina, omaa – kenties ikävaiheeseen sitoutunutta – uutta kulttuuria tuottavina toimijoina. Tällaista omaehtoista ikääntyneiden ikäkausikulttuuria tulisi lähestyä kuten muidenkin ikäryhmien kulttuuria eli kunnioittaen sen omaehtoisuutta ja kulttuurin jäsenten näkemyksiä siitä. Meidän tulisi ymmärtää ikääntyneidenkin kulttuuri sen luonteiseksi, ettei meillä nuoremmilla kenties ole siihen pääsyä eikä siten myöskään ymmärrystä tulkita sen keskeisisältöjä ja merkityksiä, kuten ei ole lasten tai nuorten kulttuurien kohdallakaan. Tähän asti nuorilta on folkloristisessa tutkimuksessa pääosin kysytty näkemyksiä tästä päivästä ja tulevaisuudesta, ja vanhoilta pääosin menneisyydestä, harvemmin koskaan toisinpäin. Nuorten menneisyyden määrittäykset eivät meitä juuri kiinnosta, kuten eivät vanhojenkaan nykyisyyden tai tulevaisuuden näkymät. Tätä pidän *vääristyneenä ikäparadigmana*, jota ei kaikissa tutkimuksissa sovelleta, mutta joka tuntuu useimmiten hämmöttävän tutkimusten viitekehukseen piiloutuneena oletuksena.

VANHUUS VASTAAN NUORISO TUTKIMUKSESSA

Lapsuus ja vanhuus ovat siis olleet kulttuurisia ”toisia” eivät pelkästään kulttuurisissa ajattelumalleissa vaan jossain määrin myös folkloristisessa tutkimuksessa. Heidät on niin kulttuurisissa kategorisoinneissa kuin tutkimuksen valinnoissakin työnnetty aikuisuuden ja täysivaltaisuuden ulkopuolelle, kulttuurin sfääristä luonnon ja näkymättömyyden alueille. Lapsuustutkimuksen noustua lapsia lähestytään kuitenkin tutkimuksessa yhä selvemmin toimijoina ja omaehtoista kulttuuria tuottavina, täysivaltaisina ihmisinä huolimatta heidän asemastaan yhteiskunnassa. Ikääntyneitä tämä koskee edelleen varsin harvoin kummallakaan saralla. Nuorisoa sen sijaan on sen tutkimuskohteeksi nousemisen jälkeen kulttuuristettu ja yhteiskunnallistettu heidän merkitystään painottaen. Jo ”nuoriso” tutkimuskohteena käsitteellistää ilmiötä yhteiskunnallisessa, jopa poliittisessa kehyksessä, kun taas ”vanhuudentutkimus” viittaa yksilön ja elämänvaiheen määrittämiseen biologisfysiologisessa viitekehysessä. (Ks. Jyrkämä 2001.)

Esitän kirjoitukseni lopuksi pienen taulukoinnin, jossa asetetaan nuoruus ja vanhuus tutkimuskohteina rinnakkain. Sovellan väljästi Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin

(1982) esittämää kulttuurianalyttistä tematisoinnin menetelmää. Tematisoinnin tarkoituksena ei suinkaan ole naulata kiinni merkityksiä kumpaankaan elämänvaiheeseen vaan paremminkin ideoida uusia mahdollisia näkökulmia tarkastella näihin kahteen ikäkauteen sitoutuvia ilmiöitä tutkimuksessa. Kyseessä voisivat olla esimerkiksi erilaiset puhettavat tai kehykset, joissa näistä seikoista kirjoitetaan ja joiden kautta niitä tutkimuksessa jäsennetään.

Taulukko:

Vanhuus ja nuoruus tutkimuksessa. Tutkimuksen tematisointi ikävaiheiden perustalta (Sinikka Vakimo)

VANHUUS	NUORUUS
pysähtynyt, taantuma	liike, kehitys
menneisyys	tulevaisuus
elämänvaiheen biologisointi	yhteiskunnallistaminen
sukupuolettomuus, epäseksuaalisuus	seksuaalisuus ja sukupuolisuus
homogeenisuus	moninaisuus, erilaisuus
ei kiinnostava eikä tärkeä	tärkeä, mediaseksikäs
näkymätön	näkyvä
kulttuuria toistava ja siirtävä	uutta kulttuuria tuottava, luova

Tällainen vastakkainasettelu voidaan toki helposti kyseenalaistaa, ja se on osittain sen tarkoituksin. Joka tapauksessa myös folkloristisen tutkimuksen saralla olisi varmasti syytä joskus pohtia ikäkausiin liittyviä merkityksiä ja suhteita. Alalla ei ole koskaan vakavissaan pohdittu sitä, miten tieteenalan konstituointiin on vaikuttanut se seikka, että tieteenala on syntynyt ja pitkälti nojautunut iäkkäiltä ihmisiltä – ja pääosin miehiltä, myöhemmin myös naisilta – koottuihin aineistoihin. Miten tällainen tekijä vaikuttaa käsityksemme folkloresta tai kulttuurista, sen tuottamisesta ja tulkitsemista, miten kysymys linkkiytyy esimerkiksi tieteenalan epistemologisiin ja ontologisiin lähtökohtiin? En malta olla nostamatta esiin Outi Lehtipuron hiljattain (2006) esittämää ajatusta folkloristiikassa kenties murroskohtaa merkitsevistä muutoksesta. Kyseessä on kentällä toimivan yksilön ja yhteisön syrjäytyminen ”kirjoittavan kertojan” tieltä ja tieteenalan perusprinsiippinä olleen ”suullisuuden” mahdollinen väistyminen kirjallisen ilmaisun tieltä. Tämä herättää taas uusia kysymyksiä folkloristisen tutkimuksen suhteesta ikäryhmiin. Jos ja kun tällainen ”kirjoittavan kertojan murros” on käynnissä, miten eri-ikäiset asettuvat tähän tutkimusaineistojen tuottamistapaan?

VIITTEET

1. Toki muunlasiakin lähestymistapoja oppihistoriaan on esitetty. Folkloristiikan menneisyyttä on tarkasteltu esimerkiksi suhteessa sukupuolinäkökulmaan (Apo & al. 1998; Vakimo 2004), modernisaatio- ja jälkimodernisaatiokeskusteluun (Anttonen 2005), tutkijasukupolviin (Turunen 1995; 1996), tieteenalan muodostumiseen kolmessa eri valtiossa (Bendix 1997) sekä suhteessa alan keskeistoimijoiden ajattelumaailmaan (Kuutma & Jaago 2005).
2. Muiden muassa tunnetun väestöhistorioitsijan Philippe Ariès'n on väitetty olleen toista mieltä lapsuus-käsitteen uudenaikaisuutta korostavalla tutkimuksellaan (1996 /1962). Hänkään ei kuitenkaan kokonaan kiellä lapsuuden olemassaoloa ikävaiheena keskiajalla vaan problematisoi lapsuuden kulttuurista käsittämistä tuona aikana.
3. Tällaisia olivat Pohjoismaisen kansanrunousinstituutin (NIF) organisoima skandiinaavinen konferenssi Turussa vuonna 1980 ja sen seurauksena julkaistu, Gun Herasen toimittama *Folkloristikens aktuella paradigm* -kokoomateos (1981). Seuraavana vuonna Liperissä pidettiin pohjoismainen etnologi- ja folkloristikongressi, jonka pohjalta Lauri Honko ja Pekka Laaksonen toimittavat teoksen *Trends in Nordic Tradition Research* (1983). Näiden lisäksi vuonna 1988 vietettiin Helsingin yliopiston kansanrunoustieteen oppiaineen 100-vuotisjuhlaa juhlaseminaarin ”Tutkija, tiede, aika” merkeissä. Seminaarin annista julkaistiin seminaarissa käsiteltyjen alan merkikhenkilöiden toimintaa valaisevia katsauksia sisältävä kirja *Sata vuotta suomalaista folkloristiikkaa* (1991), johon kirjan toimittaja Eeva-Liisa Kinnunen laati lisäksi bibliografian kunkin kirjassa esitellyn tutkijan keskeistuotannosta.
4. Tätä kolmatta vaihetta Lauri Honko (1979, 152) ilmeisesti ennakoiki kutsumalla sitä ”muuttuvien paradigmojen vaiheeksi”.
5. Matti Kuusen (1966, 173) arvelun mukaan kalevalaisen suullisen perinteen kerääjät ilmeisesti arvioivat laulajan selkeyden lisäksi myös tämän ulkomuodon sopivuutta runonlaulajakuvaan. Runonkerääjien matkakirjoituksista voi löytää viitteitä erilaisista myös ikään sitoutuvista arvioinneista (Vakimo 2001, 23–26).
6. Vaikka von Sydowin hahmotelma perinteen kannattajista oli aikanaan käännteentekevä, hän operoi edelleen pääosin vanhassa, perinteen (mekaanisen) siirtämisen ja leviämisen viitekehyksessä eikä siinä mielessä kyseenalaistanut vallitsevaa paradigmaa.
7. Näistä kahdesta julkaistiin vielä yhteinen, tiivistetty englanninnos teoksena *Children's Lore* (Virtanen 1978).
8. Etnografista vanhuustutkimusta ei Suomessa ole juuri tehty. Amerikkalaisen antropologin Barbara Myerhoffin etnografinen vanhuustutkimus *Number Our Days* (1979) ja sen pohjalta tehty dokumenttielokuva sen sijaan tulivat palkituiksi ja tunnetuiksi maailmalla yhtenä ensimmäisistä tutkimuksista, joissa ikääntyneiden oma yhteisökulttuuri nostettiin tutkimuksen keskiöön. (Vakimo 2001, 80–82.)
9. En tee tässä oikeutta nykyiselle suomalaiselle folkloristiselle lapsuus- ja nuorisotutkimukselle, koska jätän tilanpuutteen vuoksi mainitsematta tässä monia alan tutkijoita.

KIRJALLISUUS

- ALANEN, LEENA 2001: Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. – Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino.
- ANTTONEN, PERTTI J. 2005: *Tradition through Modernity*. Studia Fennica Folkloristica 15. Helsinki: Finnish Literature Society.
- APO, SATU & NENOLA, AILI & STARK-AROLA, LAURA 1998: Introduction. – Apo, Satu & Nenola, Aili & Stark-Arola, Laura (eds.), *Gender and Folklore*. Studia Fennica Folkloristica 4. Helsinki: Finnish Literature Society.
- ARIÈS, PHILIPPE 1996: *Centuries of Childhood*. London: Pimlico. [1960]
- BURROW J. A. 1986: *The Ages of Man*. Oxford: Clarendon Press.
- de BEAUVOIR, SIMONE 1986: *Old Age*. Middlesex: Penguin Books. [1970]
- BENDIX, REGINA 1997: *In Search of Authenticity. The Formation of Folklore Studies*. Madison: University of Wisconsin Press.
- EHN, BILLY & LÖFGREN, ORVAR 1982: *Kulturanalys*. Stockholm: Liber.
- ENÄJÄRVI-HAAVIO, ELSA 1932: *The Game of Rich and Poor. A Comparative Study in Traditional Singing Games*. Folklore Fellows Communications 100. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- 1953: *Ritvalan helkajuhla*. Porvoo: WSOY.
- ESKOLA, ANTTI 1984: Tutkijan teoreettinen ihmiskuva ja sen moraaliset seuraukset. – *Sosiologia* 21(2).
- FALKNER, THOMAS M. & DE LUCE, JUDITH 1992: A View from Antiquity: Greece, Rome and Elders. – Cole, Thomas & al. (eds.), *Handbook of the Humanities and Aging*. New York: Springer.
- FROMM, HANS 1987: *Esseitä Kalevalasta*. Suomi 139. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- GEERTZ, CLIFFORD 1983: *Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology*. New York: Basic Books.
- HAAVIO, MARTTI 1948: *Väimeiset runonlaulajat*. Helsinki: WSOY.
- HAUTALA, JOUKO 1945: *Lauri Lappalaisen runo*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 227. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1954: *Suomalainen kansanrunoudentutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEIKKINEN, KAIJA 2003: Sukupuolen näkökulma perinteentutkimuksessa. – Turunen, Risto & Roivas, Marianne (toim.), *Mikä ero? Kaksikymmentä kirjoitusta yhteiskunnasta, kulttuurista ja sukupuolesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HERRANEN, GUN (red.) 1981: *Folkloristikens aktuella paradigm*. Åbo: Nordic Institute of Folklore.
- HONKO, LAURI 1977: The Role of Fieldwork in Tradition Research. – *Ethnologia Scandinavica* 1977.
- 1979: A Hundred Years of Finnish Folklore Research: A Reappraisal. – *Folklore* 90(ii).

- 1980: Kertomusperinteen tutkimustavat ja niiden tulevaisuus. – Laaksonen, Pekka (toim.), *Kertoajat ja kuulijat*. Kalevalaseuran vuosikirja 60. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1981: Folkloristiska paradig: en introduktion. – Herranen, Gun (red.), *Folkloristikens aktuella paradig*. Åbo: Nordic Institute of Folklore.
- 1983: Research Traditions in Tradition Research. – Honko, Lauri & Laaksonen, Pekka (eds.), *Trends in Nordic Tradition Research*. Studia Fennica 27. Helsinki: Finnish Literature Society.
- HONKO, LAURI & LAAKSONEN, PEKKA (toim.) 1983: *Trends in Nordic Tradition Research*. Studia Fennica 27. Helsinki: Finnish Literature Society.
- JYRKÄMÄ, JYRKI 2001: Vanheneminen ja vanhuus. – Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino.
- KARISTO, ANTTI (toim.) 2005: *Suuret ikäluokat*. Tampere: Vastapaino.
- KINNUNEN, EEVA-LIISA 1991: Johdannoksi. – Kinnunen, Eeva-Liisa (toim.), *Sata vuotta suomalaista folkloristiikkaa*. Kansanrunoustieteen laitoksen toimitte 9. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- (toim.) 1991: *Sata vuotta suomalaista folkloristiikkaa*. Kansanrunoustieteen laitoksen toimitte 9. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- KIVELÄ, MARJUT (toim.) 1982: *Koululaishuumorin tyyppiluettelo*. Kansanrunoustieteen laitoksen toimitte 7. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- KNUUTTILA, SEPPO 1977: *Leena Heinosen pihaperinne*. Julkaisematon suomalaisen ja vertailevan kansanrunoudentutkimuksen lisensiaatintyö. Helsinki: Helsingin yliopisto, kulttuurien tutkimuksen laitos.
- 1989: Perinne-esiintyjä Pohjois-Karjalassa. – Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka (toim.), *Runon ja rajan teillä*. Kalevalaseuran vuosikirja 68. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KUHN, THOMAS S. 1996: *The structure of scientific revolutions*. Chicago: University of Chicago Press. (Suom. *Tieteellisten vallankumousten rakenne*. Suom. Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Art House, 1994.) [1962]
- KUUSI, MATTI 1966: Uhtuan suurin runonlaulaja. – *Karjalan heimo* 9–10.
- KUUTMA, KRISTIN & JAAGO, TIJU (eds.) 2005: *Studies in Estonian Folkloristics and Ethnology*. Tartu: Tartu University Press.
- LALLUKKA, KIRSI 2000: Lapsuus- ja vanhuustutkimuksen yhteiskuntatieteellisiä rinnakkainkulkua ja kohtaamisia? – *Gerontologia* 14(3).
- LAVONEN, NINA 1989: Pesennaja tradicija Kesten'gskih Karel i jejo nositeli. – *Folkloristika Karelii*. Petrozavodsk: Karel'skij filial AN SSR, Insitut jazyka, literatury i istorii.
- LEHTIPURO, OUTI 1970: Näkymiä 1960-luvun folkloristiikkaan. – *Virittäjä* 74.
- 1971: Yhteisötutkimus ja folkloristiikka. – *Sananjalka* 13.
- 1974: Trends in Finnish Folkloristics. – *Finnish Folkloristics* 2. Studia Fennica 18. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1977: Folkloristiikan antropologinen suuntaus Suomessa. – *Antropologia Suomessa 1976*. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura.

- 1980: Perinteentutkimus tienhaarassa. – Lehtipuro, Outi (toim.), *Perinteentutkimuksen perusteita*. Helsinki: WSOY.
- 1983: *Trends in Nordic Folkloristics*. Studia Fennica 27. Helsinki: Finnish Literature Society.
- 2006: Folkloresta ja folkloristiikasta. Voiko tieteen kehitystä ennustaa? – *Elore* 13(2) [online]. < http://www.elore.fi/arkisto/2_06/leh2_06.pdf > [17.1. 2008.]
- LIPPONEN, ULLA (toim.) 1987: *Kilon poliisi ja muita koululaisjuttuja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MAKKONEN, ELINA 2005: Leea Virtasen lastenperinnetutkimukset ja uusi lapsuustutkimus. – Saarikoski, Helena (toim.), *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Tietolipas 208. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MANNINEN, JUHA 1998: Vanha ja uusi tieteenhistoria – avain Thomas Kuhnin ymmärtämiseen. – *Tieteessä tapahtuu* 16(2) [online]. < <http://www.tsv.fi/ttapaht/982/manninen.html> > [12.11. 2007.]
- MIKKELI, HEIKKI & PAKKASVIRTA, JUSSI 2007: *Tieteiden välissä? Jobdatus monitieteisyyteen, tieteidenvälisyyteen ja poikkeitieteisyyteen*. Helsinki: WSOY.
- MYERHOFF, BARBARA 1979: *Number Our Days*. New York: E.P. Dutton.
- NENOLA, AILI 1994: Folkloristiikka ja sukupuolitettu maailma. – Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.), *Kulttuurintutkimus. Johdanto*. Tampere: Vastapaino.
- PENTIKÄINEN, JUHA 1970: *Marina Takalon uskonto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 299. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PÖYSÄ, JYRKI 1989: Uusi kansanelämä suomalaisen folkloristiikan tutkimuskohteenä. – Pöysä, Jyrki (toim.), *Betoni kukkii: kirjoituksia nykyperinteestä*. Tietolipas 115. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SAARIKOSKI, HELENA 1990: *Kouluajan kivoin päivä. Penkinpainajaisperinne Helsingissä 1980-luvun alussa*. Julkaisematon folkloristiikan lisensiaatintyö. Helsinki: Helsingin yliopisto, kulttuurien tutkimuksen laitos.
- 1994: *Kouluajan kivoin päivä. Folkloristinen tutkimus penkinpainajaisperinteestä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 617. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: *Mistä on huonot tytöt tehty?* Helsinki: Tammi.
- 2005: Folkloristinen lastenperinteen tutkimus: lähtökohtia. – Saarikoski, Helena (toim.), *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Tietolipas 208. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- (toim.) 2005: *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Tietolipas 208. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SARMELA, MATTI 1969: *Reciprocity Systems of the Rural Society in the Finnish-Karelian Culture Area with Special Reference to Social Intercourse of the Youth*. Folklore Fellows Communications 207. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- SEARS, ELIZABETH 1986: *The Ages of Man*. New Jersey: Princeton University Press.
- von SYDOW, C. W. 1957: Perinteen leviämisestä. – Vuorela, Toivo (toim.), *Perinteen parissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [1932]

- TIMONEN, SENNI 1980: *Näin lauloi Larin Paraske*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2004: *Minä, tila, tunne. Näkökulmia kalevalamittaiseen kansanryyriikkaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 963. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TUOMI, JOUNI 2000: Aetatis hominum – elämänsä vaiheet antiikin ja keskiajan kirjallisuudessa. – Heikkinen, Eino & Tuomi, Jouni (toim.), *Suomalainen elämänsä*. Helsinki: Tammi.
- TURUNEN, RISTO 1995: *Historiaa ja runoutta. Kertomus suomalaisista perinnetieteistä, niiden paradigmoista, retoriikasta ja institutionaalisista jännitteistä*. Julkaisematon kulttuuri-antropologian sivulaudaturtutkielma. Joensuu: Joensuun yliopisto, suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos.
- 1996: Syrjästä. Huomioita kahdesta perinnetieteen tutkijasta. – Kortelainen, Kaisu & Vakimo, Sinikka (toim.), *Tradition edessä*. Kultaneito I. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- VAKIMO, SINIKKA 1984: Vanhuus kulttuuriantropologisena tutkimuskohteena. – *Suomen Antropologi* 8(3).
- 1989: Helsingin eläkeläistanssijat ryhmäkuvassa. – Pöysä, Jyrki (toim.), *Betoni kukkii: kirjoituksia nykyperinteestä*. Tietolipas 115. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: *Paljon kokeva, vähän näkyvä. Tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja elämänsä käytännöistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 818. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2004: Gender in Finnish Folkloristics. Outlines of broadening fields. – *FFNetwork* 27(December).
- 2007: Crossroads. Sketching Ethical Problems of Culture and Ageing. – Gullveig Alver, Bente & Fjell, Tove & Øyen, Ørjar (eds.), *Research Ethics in Studies of Culture and Social Life*. Folklore Fellows Communications 292. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- VIRTANEN, LEEA 1970: *Antti pantti pakana. Kouluikäisten nykyperinne*. Helsinki: WSOY.
- 1972: *Tytöt, pojat ja tykkääminen*. Helsinki: WSOY.
- 1976: *Ujo piimä. Koululaishuumoria*. Helsinki: WSOY.
- 1978: *Children's Lore*. Studia Fennica 22. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Filosofian tohtori Sinikka Vakimo on Turun ja Joensuun yliopistojen dosentti ja toimii perinteentutkimuksen yliassistenttina Joensuun yliopistossa.